

Mit nevezünk Szindbádnak?

A könyvek

A címben feltett kérdésre a válasz könnyűnek látszik. Mindössze oda kell lépni a könyvespolchoz, és leemelni azt a könyvet, melynek a szerzője – a címlap szerint – Krúdy Gyula, s melynek a címe *Szindbád*. Ilyen könyv létezik. Nem is egy. Ez azonban egyáltalán nem azt jelenti, hogy tudjuk, mi valójában a *Szindbád*, hanem mindössze a bonyodalmak kezdete. Ha ugyanis megnézzük, mit tartalmaz a két *Szindbád* című könyv, jelentős eltéréseket találunk közöttük.

Az első olyan könyv, melynek a címe *Szindbád* volt, Krúdy halála után 24 évvel, 1957-ben jelent meg. Kozocsa Sándor állította össze, és ő volt az is, aki a második *Szindbád* című gyűjteményt válogatta. Az utóbbi 1973-ban látott napvilágot. A két könyv jól láthatóan nem azonos: a bennük található művek száma is, sorrendje is eltér egymástól.

Ezek után teljes joggal lehet megkérdezni: mit is nevezünk egészen pontosan *Szindbádnak*? Ha már foglalkoztat valakit a *Szindbád* értelmezése, akkor nemigen lehet közömbösnek maradni ebben a kérdésben. Mást olvashatunk ki abból a *Szindbádból*, melynek nyitó elbeszélése a *Szindbád, a hajós*, mint abból a *Szindbádból*, amelyben ez a mű a harmadik a sorban, és az *Iffjú évek* című elbeszélést követi. Más az a *Szindbád*, amelyikben szerepel az *Őszi nap* című elbeszélés, mint amelyikből hiányzik. Kisebb-nagyobb szövegproblémák (néhány szó, sor vagy bekezdés kimaradása vagy betoldása, szövegromlás, bizonytalanság és hasonlók) az irodalom természetéből adódóan szinte minden műben előfordulnak. A két említett *Szindbád* esetében nemcsak ilyen kérdésekkel kell szembenéznünk, hanem elbeszélések, esetenként teljes regények kimaradásával, betoldásával vagy a sorrendjük változásával is. A *Szindbád* – ha egyáltalán lehet *a Szindbádról* beszélni – bizonyára az egyik legkülönösebb alkotás ebből a szempontból a magyar irodalomban. De mi akadály lehet annak, hogy egyértelműen azonosítsuk azokat az elbeszéléseket és regényeket, melyek a *Szindbádot* alkotják? Ha sikerül azonosítani őket, mi gátolhat meg a helyes sorrendjük megállapításában?

Már az eddigiekből is nyilvánvaló: Krúdy nem írt, és tudomásunk szerint nem is tervezett *Szindbád* című könyvet. A gondolatmenetnek ezen a ponton kétfelé kell ágaznia: egyrészt arról kell beszámolni, mi az, ami bizonyosan Krúdy keze nyomát viseli magán, másrészt pedig arról, mit tartalmaznak a *Szindbád* című könyvek. A Krúdy életében megjelent könyvek közül az alábbiak tartoznak ide:

Szindbád ifjúsága. Nyugat, Budapest, 1911.

Szindbád utazásai. Singer és Wolfner, Budapest, 1912.

Francia kastély. Singer és Wolfner, Budapest, 1912.

De Ronch kapitány csodálatos kalandjai. Athenaeum, Budapest, 1913.

Szindbád, a feltámadás. Singer és Wolfner, Budapest, 1916.

Szindbád ifjúsága és szomorúsága. Táltos, Budapest, 1917.

Szindbád ifjúsága. Athenaeum, Budapest, 1925.

Szindbád megtérése. Athenaeum, Budapest, 1925.

A *Szindbád ifjúsága* (1911 és 1925) kétszer szerepel ezen a listán, mert a két kiadás nem azonos egymással. A felsorolt könyvek számos szempontból különböznek egymástól. Közülük az első kettő és az utolsó négy összetett regénynek vagy elbeszélésciklusnak tekinthető. A *Francia kastély* viszont eleve regénynek íródott. Nem mindenki ért egyet azzal,

hogy a *De Ronch kapitány* is része a Szindbád-sorozatnak. Ez is egyike azoknak a problémáknak, melyek a *Szindbád*ot nehezen meghatározhatóvá teszik, és valószínűleg az téved leginkább, akinek nagyon határozott álláspontja van ebben a kérdésben.

Egyéb művek

Mi az, ami minden bizonnyal idetartozik, de nem szerepel a fenti listán? Vannak ugyanis még ezeken kívül is Szindbád-elbeszélések. Ilyen az ún. *Álomképek*-sorozat, mely tizenegy darabból áll. Az egyes részeknek a következőhöz hasonló címe van: *Első éjszaka, amelyben mesemondás történik arról az emberről, aki az álmát elfelejtette és emiatt nagyon szomorú.* Ezek a művek 1925. április 18. és július 18. között jelentek meg *Az Újság* című lap heti mellékletében. Az *Álomképek*-sorozat bekerült az 1973-ban megjelent *Szindbád*ba. Összetartozásuk és sorrendjük vitán felül áll.

A *Purgatórium* fejezetei eredetileg Krúdy halála után, 1934. január 17. és február 23. között jelentek meg a *Magyarságban*. Ez a regény már az 1957-ben közreadott *Szindbád*ban is szerepelt.

Vannak olyan darabok is, melyekre együttesen időnként *Újabb Szindbád-történetek* címmel szoktak utalni. Mivel ezek a novellák több csoportba sorolhatók, az elnevezés meglehetősen pontatlan. Vannak közöttük olyan elbeszélések, melyek nagyjából ugyanakkor keletkeztek, mint azok, amelyekből Krúdy a *Szindbád*-köteteit összeállította. Ilyen például a *Szindbád és a csók* (*Pesti Napló* 1911. március 1.) vagy a *Szindbád az állomáson* (*Új Idők* 1912. július 7.) című elbeszélések. Nem lehet pontosan tudni, miért, de Krúdy ezeket az elbeszéléseket soha nem vette fel egyik *Szindbád*-kötetébe se. Ezt először Kozocsa Sándor, a *Szindbád* című könyvek válogatója tette meg. Akadnak még ezekhez hasonló elbeszélések, például 1914-ből, 1916-ból, 1924-ből és 1925-ből, melyek szintén szerepelnek az újabb *Szindbád*-kiadásokban.

S végül van egy olyan sorozat is, mely 1931-ben és 1932-ben jelent meg *Magyarságban*, a *Pesti Naplóban* és a *Mai Napban*. (Krúdy már korábban sem feltétlenül ugyanabban a lapban jelentette meg az összetartozó elbeszéléseket.) Talán még erre a sorozatra illik leginkább az „Újabb Szindbád-történetek” elnevezés, bár nem látszik valószínűnek, hogy Krúdy ezt a címet adta volna az elbeszélései gyűjteményének. Ezek az elbeszélések némely *Szindbád*-kiadásban megjelenésük időrendjében szoktak szerepelni. Amikor maga Krúdy állított össze köteteket elbeszéléseiből, az egyes darabokat soha nem megjelenésük sorrendjében közölte. Egyébként pedig semmi okunk arra, hogy a két évtized eltéréssel keletkezett elbeszéléseket egyazon ciklus részeinek tekintsünk.

Összegzés

Mi tehát a *Szindbád*? Ha valaki nem tud a fent leírt jókora zűrzavarról – márpedig a problémákra rendszerint sem az irodalomtörténészek, sem Krúdy köteteinek összeállítói nem szokták felhívni az olvasók figyelmét –, akkor a válasz elsősorban attól a véletlentől függ, kinek melyik kiadás kerül a kezébe. Az 1957-ben megjelent *Szindbád* egyrészt – nagyjából – a Krúdy életében megjelent kötetek alapján közli az elbeszéléseket, másrészt pedig létrehozta az elbeszéléseknek egy olyan csoportját, melybe az 1916 után íródott és 1957-ig könyvben meg nem jelent elbeszélések tartoznak. Ezzel szemben az 1973-ban kiadott *Szindbád* – az *Álomképeket*, a *Francia kastélyt* és a *Purgatóriumot* kivéve – az elbeszéléseket többnyire, vagyis következtlenül, megjelenésük időrendjében hozza. Ezek után aligha kell hosszasan bizonygatni, hogy a két *Szindbád* nem azonos egymással.

Ezzel azonban még egyáltalán nincs vége a kiadások zűrzavarának, mert vannak olyan elbeszélések is, melyek hajdanában szerepeltek a *Szindbád ifjúságában* (az 1911-ben megjelent változatban) vagy a *Szindbád utazásaiban*, ugyanakkor hiányoznak Kozocsa *Szindbádjaiból*. Ilyen az *Őszi nap* vagy a *Középkori város*. Erre a tényre azonban egyik könyv sem figyelmezteti az olvasót.

Meg kell jegyezni, hogy vannak másféle Szindbád-kiadások is. Van olyan, mely többé-kevésbé Kozocsa elveit követi, és akad olyan is, mely nagyjából a Krúdy életében megjelent köteteket ismétli meg, de egyik Szindbád-kiadásban sem szerepelnek az elbeszélések variánsai. Egyáltalán nem bizonyos, hogy *a Szindbád*, az ilyen című könyvek dacára, létezik.